

POHJALAISIA

Suomen kansallisoopperan maineeseen on täydestä syystä kohonnut Leevi Madetojan (1887—1947) »Pohjalaisia», jonka ensi-ilta oli Suomalaisessa Oopperassa syksyllä 1924. Oman oopperamme kantaohjelmistoon se on kuulunut siitä lähtien. Oopperamme on sitä esittänyt vierailumatkoillaan Pohjoismaissa aina Islantia myöten, mutta sen lisäksi ooppera on jo aikaisemmin esitetty Virossa, Ruotsissa, Tanskassa, Saksassa ja Unkarissa.

Kun Leevi Madetoja 1920-luvun alussa oli saanut valmiiksi kansalais-sodan kauhujen aikana luodun suuren ja vaikuttavan II sinfoniansa, hän ryhtyi toteuttamaan jo kauan hautomaansa ajatusta oopperan säveltämisestä. Ja, kuten niin tavallista, sopivan tekstin löytäminen tuotti aluksi vaikeuksia. Hyljättyään useita suunnitelmia Madetoja kiinnitti huomionsa Artturi Järviluoman kansannäytelmään »Pohjalaisia», joka jo puhenäyttämöllä — aina seuranäyttämöitä myöten — oli saavuttanut maassamme vakiintuneen aseman. Näytelmä oli valmistunut vuonna 1914.

Järviluoman »Pohjalaisia» osoittautui todelliseksi löydöksi ooppera-librettoa etsivälle säveltäjälle. Madetoja, Pohjanmaan lakeuksien poika, tunsu aiheen ja ympäristön itselleen läheiseksi, ja, mikä tärkeintä, näytelmästä oli mahdollista tiivistää oopperalibretto, joka antaisi säveltäjälle mitä monipuolisimmat mahdollisuudet. Madetoja oli perusluonteeltaan lyyrikko; luonnonläheisyys ja luonnontunnelmien herkkä maalailu yhtyy hänellä kontemplatiivisella tavalla syviin sisäisiin tunteihin. Mutta tarvittaessa hänessä on myös dramaattista iskevyyttä ja voimaa, jopa jäyhää huumoriakin. Madetojalla oli siis kaikki edellytykset myös oopperasäveltäjäksi.

Esikoisopperansa libretton säveltäjä laati itse Järviluoman näytelmä vaati luonnollisesti melkoisen tiivistelyn ja muokkauksen, mutta kaikki oleellinen oli mahdollista säilyttää. Kolmannen näytöksen alkuun sijoitamaansa Liisan ja Jussin duettoon kirjoitti Madetoja itse tekstin.

Pohjalaisten kansansävelmien käyttö »Pohjalaisissa» on luonnostaan lankeavaa, mutta Madetoja on uudestiluoovan taiteilijan tapaan niitä käsitellyt. Säveltäjän tavattoman hienostunut, värikäs, mutta samalla pohjoismaisesti kuulakas soinnutus tuo kansansävelmät taiteellisesti mitä arvokkaimpaan asuun, mutta kuitenkin niin, että ne säilyttävät aitoutensa. Joskus tulee Madetojan oma melodiikka niin lähelle kansansävelmää, että eroa tuskin voi huomata. Elimellisellä tavalla oopperan musiikkiin ja juoneen liittyy myös tanssikohtaus, toisen näytöksen »hyppy», jossa säveltäjä on saanut erinomaisen tilaisuuden maakuntansa tanssisävelmien esiintuomiseen. »Pohjalaisissa» jää etnografinen puoli kuin taustaksi. Se omalaatuisella tavalla värittää oopperaa, jossa draaman kehittäminen ja henkilöiden psykologinen kuvaus on aina määrävällä sijalla.

Tauno Pylkkänen

POHJALAISTEN UUSIA KASVOJA

MARJA ESKOLA on kuulunut Oopperan kirjoihin vuodesta 1957 lähtien. Debyytti tapahtui Yön kuningattaren osassa Taikahuilussa, muista huomattavimmista osista mainittakoon mm. Gilda, Rosina, Margarela, Mimi ym. Viime näytantökauden oli rva Eskola kiinnitetty vierailusopimuksella Wienin Kammeroperiin, jossa hänellä oli mitä kannustavin menestys. Pohjalaisissa nähdään ja kuullaan rva Eskola Maijan osassa.

MARJA-LIISA ÖRRIN ura alkoi teatterin lavalla, josta hän siirtyi Kansallisoopperan palvelukseen vuonna 1958. Hänen monista altto- ja mezzosopraanorooleistaan mainittakoon mm. prinsessa Eholin osa Don Carloksessa, Marcellina Figaron häissä sekä Donaton aidin ja Agathan osat Maria Golovinissa. Pohjalaisissa laulaa Marja-Liisa Örrin Liisan osan.

PEKKA NUOTIO aloitti oopperauransa Kansallisoopperan kuorossa vuonna 1957 ja teki debyyttinsä Rigoletton herttuan osassa jo vuonna 1959. Seuraavana vuonna kiinnitettiin hänet taloon solistisopimuksella ja niistä ajoista lähtien hän on kuulunut Oopperamme esittäjävoimien eturiviin. Pekka Nuotion pitkä tenoriroolilista karttuu Pohjalaisten yhteydessä Antin osalla.

HARRI NIKKOSEN ensiesiintymisen Kansallisoopperan lavalla tapahtui vuonna 1959 Sevillan parturin Bartolona ja välittömästi tämän jälkeen — keskellä näytantökautta — sai hän kiinnityksen Oopperaan. Harri Nikkosen roolilista on kasvanut pienemmistä solistisuorituksista yhä vaativimpiin tehtäviin, ja Pohjalaisten Jussi tulee olemaan taiteilijan eräs mittavimmista rooleista hänen tähänastisen oopperauransa aikana.

PENTTI TUOMINEN on ollut Kansallisoopperan kirjoissa aina vuodesta 1949 lähtien. Pentti Tuominen lähes sataan rooliin nousevaan repertuaariin kuuluu useita huomattavia basso-osia, ja varsinkin koomillisissa oopperoissa ja lukuisissa opereteissa ovat hänen poikkeuksellisen suuret komiikan lahjansa herättäneet huomiota. Pohjalaisissa nähdään Tuominen Vallesmannin tehtävässä.